

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Ontwerp-Projectbesluit Kaderrichtlijn Water Maas maatregel Heijense Leijgraaf

Wat staat erin en hoe kunt u reageren?

Samenvatting | November 2025

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

1 Het plan voor de Heijense Leijgraaf

Leeswijzer

Deze brochure bevat een samenvatting van het Ontwerp-Projectbesluit Kaderrichtlijn Water voor de maatregel 'monding + geulen Heijense Leijgraaf'. U vindt hierin informatie op hoofdlijnen over deze maatregel en de procedure. Ook leest u wat u kunt doen als u op de inhoud wilt reageren. Meer gedetailleerde gegevens vindt u in het Ontwerp-Projectbesluit en de bijlagen die daarbij horen. Verderop in deze brochure leest u waar u deze stukken kunt inzien. Aan deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

Waarom is deze maatregel nodig?

De biodiversiteit in en langs de Maas is de afgelopen 150 jaar achteruitgegaan door allerlei menselijke ingrepen als het vastleggen van de oevers, plaatsen van stuwen en dammen, afsnijden van meanders en dempen van geulen. Ook de beken die uitkomen in de Maas hebben grotendeels hun natuurlijke karakter verloren. Veel van de oorspronkelijke planten en dieren die thuishoren in het riviersysteem zijn daardoor verdwenen of komen nog maar in kleine aantallen voor.

Daarom werkt Rijkswaterstaat al geruime tijd aan herstel van de leefgebieden in en rond de Maas. Dat gebeurt onder meer door beekmondingen natuurvriendelijker in te richten en verschillende soorten geulen aan te leggen. Vaak wordt dat gecombineerd met het aanbrengen van dood hout in het water, dat allerlei waterinsecten en vissen aantrekt en een belangrijke schakel is in de voedselketen.

Kaderrichtlijn Water

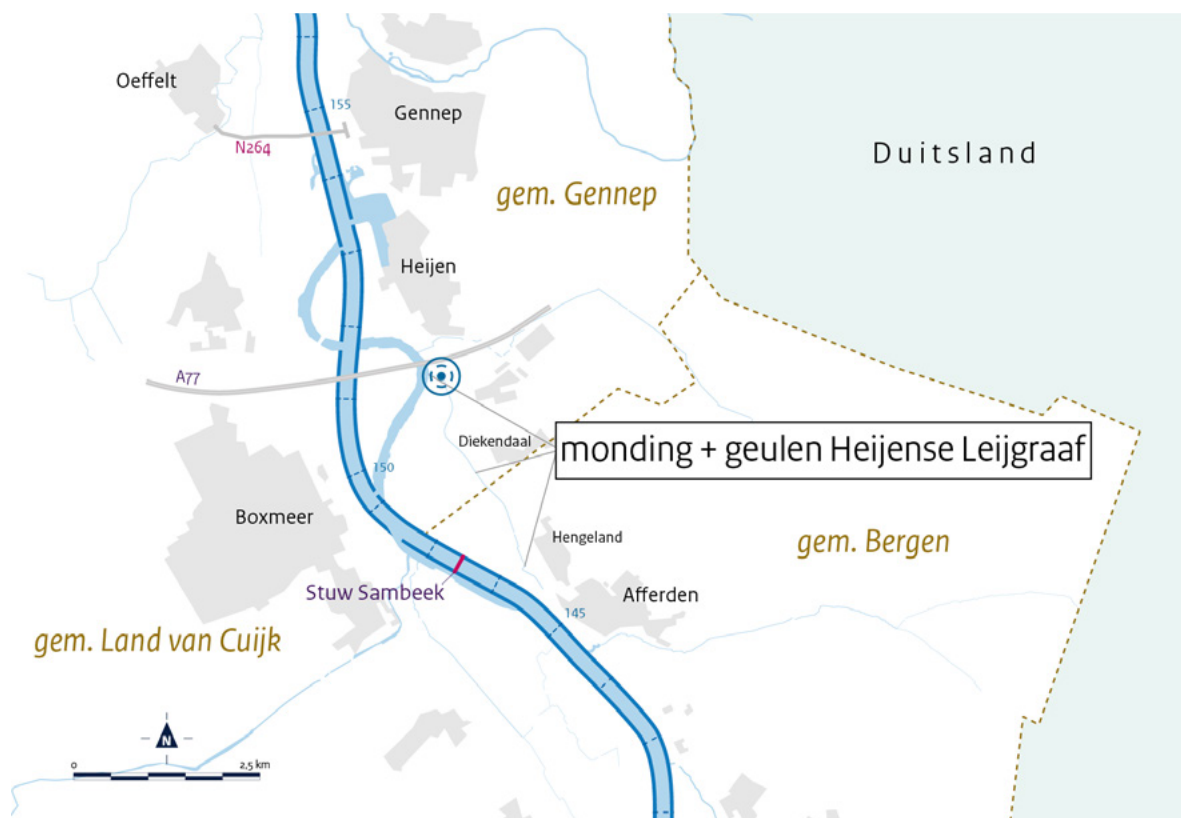
De herstelmaatregelen vloeien voort uit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarin hebben de lidstaten van de Europese Unie bindende afspraken gemaakt om onze wateren weer gezond te maken. Dit houdt in dat ze schoon zijn volgens

de normen en een geschikt leefgebied vormen voor de planten, vissen en kleine waterdiertjes die erin thuishoren. De KRW is in 2000 van kracht geworden en de uitvoering loopt nog door tot eind 2027.

Voor elk gedeelte van de Maas is een KRW-opgave vastgesteld: de Bovenmaas in Zuid-Limburg, waar de rivier ons land binnenkomt, vervolgens de Grensmaas, Zandmaas, Bedijkte Maas en verder stroomafwaarts vanaf stuw Lith de Benedenmaas, Bergsche Maas en Afgedamde Maas. Deze brochure gaat over het maatregelgebied Heijense Leijgraaf langs de noordelijke Zandmaas, deels gelegen in de gemeente Bergen en deels in de gemeente Gennep.

Projectbesluit Omgevingswet

In het algemeen geldt in Nederland dat voor veranderingen aan een rivier een publiekrechtelijk besluit nodig is volgens de Omgevingswet. Voor dit project wordt daarvoor een zogeheten projectbesluit volgens de Omgevingswet vastgesteld. Deze wet heeft als doel het in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, inclusief de intrinsieke waarden van de natuur. De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden en vervangt onder meer de voormalige Waterwet.

Kijk op de klikbare kaart op www.samenwerkenaanriviernatuur.nl/maas voor een overzicht van alle KRW-maatregelen langs de Maas die in uitvoering of voorbereiding zijn.

Een projectbesluit beschrijft het werk en hoe dat zal worden gerealiseerd. Daarbij gaat het niet alleen om de technische uitvoering, maar ook om de inpassing in de omgeving. Onderdeel is tevens een beschrijving van de eventuele nadelige gevolgen, en wat er wordt gedaan om zulke gevolgen te beperken.

Toetsing aan de Omgevingswet

De Omgevingswet ziet erop toe dat veranderingen aan het watersysteem voldoen aan de volgende voorwaarden:

- De ingrepen hebben geen aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving. Dit is geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).
- De ingrepen dragen bij aan de bescherming en verbetering van de ecologische en/of chemische waterkwaliteit. Onderdeel hiervan is de zogenoemde KRW-toets, die vaststelt of een ontwerp voldoende is toegespitst op de KRW-doelen, zoals vastgelegd in de formele opgave. Wat de chemische kant betreft, moeten de werkzaamheden voldoen aan het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) en de eisen die gelden bij eventueel gebruik van stortlocaties voor het opslaan van vrijgekomen grond.
- De ingrepen zijn niet strijdig met de maatschappelijke en economische functies van het watersysteem, zoals de drinkwatervoorziening, scheepvaart en beregening van landbouwgronden.
- De ingrepen hebben geen nadelig effect op de hoogwaterveiligheid.

De maatregel ‘monding + geulen Heijense Leijgraaf’ is hieraan getoetst en voldoet aan deze voorwaarden.

Ontwerp-Projectbesluit ter inzage

Voordat dit besluit wordt vastgesteld, komt er eerst een Ontwerp-Projectbesluit ter inzage te liggen, waarvan deze brochure een samenvatting is. Tijdens de terinzagelegging heeft iedereen gedurende zes weken de mogelijkheid op het plan te reageren door een zienswijze in te dienen. Meer informatie over de procedure vindt u in hoofdstuk 3.

Wat gaat er gebeuren?

De Heijense Leijgraaf wordt met kleinschalige ingrepen over een lengte van ongeveer 1,8 km aantrekkelijker gemaakt voor planten en dieren. Dat gebeurt door aan één zijde van de waterloop een natuurvriendelijke oever aan te leggen, met hier en daar dood hout in het water en ruimte voor begroeiing op de oevers. Bij de uitmonding in de Oude Maasarm wordt de beekbodem verhoogd met klei en grind en doorgetrokken tot aan de cultuurhistorisch waardevolle drempel die in de monding ligt. Zo kunnen vissen voortaan wel de beek in zwemmen vanuit de Maasarm.

Langs de Leijgraaf worden vier poelen, twee kwelgeulen en een kwelmoeras aangelegd. Hiervoor wordt de waterloop ter hoogte van Hengeland/Afferden een stukje omgeleid. Op enkele plekken komen er nieuwe duikers.

In hoofdstuk 4 van deze brochure vindt u een uitgebreidere beschrijving en inrichtingsschets van deze maatregel.

2 Totstandkoming ontwerp en blik op de uitvoering

Onder leiding van specialisten is een pre-verkenning en verkenning doorlopen. Op basis daarvan is een keuze gemaakt welke locaties het meest kansrijk zijn voor ecologisch herstel. Daarbij kwam onder meer de Heijense Leijgraaf als geschikt maatregelgebied naar voren.

In de planstudiefase zijn de karakteristieken van het waterlichaam Zandmaas verder bestudeerd. Kenmerkend zijn hier het diep uitgesleten rivierdal geflankeerd door hogerliggende terrassen en de vele beken en lossingen die uitmonden in de Maas. Ook kwelgeulen en poelen horen van oudsher thuis in dit landschap. Dat zijn geïsoleerd liggende plassen die worden gevoed met zuiver en mineraalrijk grondwater dat vanaf de hogere terrasranden richting de Maas stroomt en op lage delen omhoogkomt (kwel genoemd).

Er zijn verschillende voorbereidende onderzoeken uitgevoerd. Zo is met behulp van handboringen en peilbuizen in het veld informatie verzameld over de bodemopbouw en het grondwaterpeil op de locatie. Ook is onderzocht of er rekening moest worden gehouden met aanwezige infrastructuur, beschermde plant- of diersoorten, kabels en leidingen, mogelijk explosieve oorlogsresten en met archeologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Verder is de Smart Rivers-maatlat geraadpleegd, een wat bredere landschappelijke check.

Zie www.smartrovers.nl voor meer informatie.

Participatie

De plannen voor de Heijense Leijgraaf zijn besproken met verschillende betrokkenen, zoals Waterschap Limburg, grondeigenaren, gemeenten Gennep en Bergen en een aantal omwonenden. Waar mogelijk zijn wensen en aandachtspunten meegenomen in het ontwerp.

In september 2023 is in de Staatscourant de Kennisgeving Voornemen en Participatie gepubliceerd. Deze ging over twee geplande maatregelen in het gebied: de Heijense Leijgraaf én Geul Ossenkamp. Via verschillende communicatiekanalen is de omgeving uitgenodigd mee te denken over de voorgestelde oplossingen. In totaal zijn er 12 reacties binnengekomen. De meeste daarvan gingen over Geul Ossenkamp, die een eigen besluitvormingsprocedure krijgt.

Sindsdien is het ontwerp voor de maatregel Heijense Leijgraaf aangepast. Dat is nu toegespitst op de waterloop zelf en de directe omgeving daarvan. Het ontwerp sluit hiermee weer zo goed mogelijk aan bij de oorspronkelijke doelen van de Kaderrichtlijn Water voor waternatuur. Ook is besloten geen extra Maasheggen aan te planten. Dat bleek onder meer vanwege de verwachte opstuwing bij hoogwater niet haalbaar. Deze aanpassingen zijn gedaan in nauwe samenwerking met Waterschap Limburg, de beheerder van de Leijgraaf.

Inmiddels is het Ontwerp-Projectbesluit gepubliceerd in de Staatscourant. Iedereen die dat wil, kan daarop reageren door een zienswijze in te dienen. Om de omgeving hierop te attenderen, verschijnt er een advertentie in de regionale en lokale kranten en wordt er een online advertentiebanner geplaatst. Informatie is ook te vinden op de website [Samenwerken aan Riviernatuur](#) (pagina Maas). Daarnaast organiseert Rijkswaterstaat tijdens de inzagetermijn een inloopspreekuur voor belangstellenden. Meer informatie daarover staat in hoofdstuk 3.

Hoe wordt de maatregel uitgevoerd

De uitvoering van de maatregel Heijense Leijgraaf wordt aanbesteed via een contract met een aannemer. In dat contract staat onder andere dat hinder voor de omgeving zoveel mogelijk moet worden beperkt. De aannemer moet mogelijk nog extra vergunningen aanvragen of meldingen doen. Hoe de uitvoering precies in z'n werk gaat, is nu nog niet bekend. De aannemer moet in ieder geval voldoen aan de zorgplicht zoals beschreven in het Besluit activiteiten leefomgeving (artikel 6.6).

Het aan- en afvoeren van materieel en materialen kan over de weg én via het water plaatsvinden. Soms wordt vrijkomende grond tijdelijk opgeslagen bij het werkgebied. Zodra er elders behoefte aan is, kan die grond dan worden hergebruikt. Dit voorkomt onnodige opslag en transportbewegingen. Voorafgaand aan de uitvoering neemt de aannemer contact op met grondeigenaren of -gebruikers over de bereikbaarheid van het werkgebied.

Tijdens de werkzaamheden wordt rekening gehouden met het broedseizoen en met de eisen vanuit de Wet natuurbescherming. Voor de veiligheid kan het werkgebied tijdelijk worden afgesloten. Vanwege de hoge kans op restanten van vroegere menselijke activiteit in het gebied rond de Heijense Leijgraaf, zal de uitvoering waar nodig onder archeologische begeleiding gebeuren.

Bolle stroommossel ©blikonderwater

3 Reageren op de plannen

Reageren

Iedereen kan van woensdag 26 november 2025 tot en met dinsdag 6 januari 2026 reageren op het Ontwerp-Projectbesluit voor de maatregel Heijense Leijgraaf. Een reactie op een ontwerpbesluit van de overheid wordt een zienswijze genoemd.

In de reactienota bij het definitieve Projectbesluit staat hoe de binnengekomen zienswijzen zijn verwerkt. Na publicatie van het definitieve Projectbesluit is er nog de mogelijkheid daartegen beroep in te stellen bij de Raad van State (afdeling Bestuursrechtspraak).

Hoe kunt u reageren?

U kunt tijdens de zienswijzentermijn op de volgende drie manieren een zienswijze indienen op het Ontwerp-Projectbesluit:

- Digitaal: bij voorkeur ontvangen wij uw zienswijze via ons zienswijzenformulier op de projectpagina op de website www.platformparticipatie.nl/heijense-leijgraaf.
- Mondeling: voor het noteren van uw mondelinge zienswijze kunt u tijdens kantooruren een afspraak maken met directie Participatie via telefoonnummer (070) 456 96 07.
- Schriftelijk: stuur een gefrankeerde brief naar: ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, directie Participatie, Postbus 20901, 2500 EX Den Haag onder vermelding van 'KRW Heijense Leijgraaf'.

Waar kan uw zienswijze over gaan?

U kunt ingaan op alle onderdelen van het Ontwerp-Projectbesluit. Dat kan een bezwaar zijn, maar het mag ook een instemmende reactie zijn. Of kunt u aandacht vragen voor bepaalde aspecten. Er zijn geen voorschriften hoe een zienswijze eruit moet zien. Wel stellen we het op prijs als u ingaat op de volgende punten:

- Staan er zaken in het Ontwerp-Projectbesluit die volgens u niet kloppen?
- Zijn er grote zaken en/of grote belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?
- Is de informatie in de bijlagen, waaronder de beschrijvingen per maatregel, correct en volledig?

Waar kunt u de stukken inzien?

- De stukken liggen van woensdag 26 november 2025 tot en met dinsdag 6 januari 2026 ter inzage via www.platformparticipatie.nl/heijense-leijgraaf. Het gaat dan om het Ontwerp-Projectbesluit, de bijlagen en de onderzoeksrapporten. U vindt daar ook een samenvatting en uitleg hoe u kunt reageren op het plan.
- U kunt de documenten in diezelfde periode ook inzien op het kantoor van Rijkswaterstaat in Den Bosch: Magistratenlaan 82, 5223 MD in Den Bosch. Maak daarvoor een afspraak via telefoonnummer 088 - 797 48 80.

Inlooppmoment

Rijkswaterstaat organiseert tijdens de zienswijzenperiode een inlooppreekuur waar belangstellenden welkom zijn met vragen over de plannen of de procedure. Actuele informatie over de datum, de locatie en het tijdstip vindt u op www.samenwerkenaanriviernatuur.nl/maas.

Hulp bij digitale informatie van de overheid

Contact met de overheid gaat steeds vaker digitaal. Soms vinden mensen dit lastig. Kunt u wel wat hulp gebruiken? Ga dan langs in de bibliotheek bij u in de buurt, daar bevindt zich een Informatiepunt Digitale Overheid. U kunt er zonder afspraak binnenlopen voor ondersteuning. Bijvoorbeeld voor het digitaal raadplegen van documenten die bij dit project horen of het digitaal indienen van een zienswijze.

Meer weten of vragen?

- Voor meer informatie over de procedure kunt u tijdens kantooruren bellen met de directie Participatie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat via telefoonnummer 070-456 96 07.
- Kijk op de website www.samenwerkenaanriviernatuur.nl (pagina Maas) voor meer informatie over het programma Kaderrichtlijn Water Maas, inclusief een klikbare kaart met alle maatregelen die in voorbereiding en uitvoering zijn.

Besluitvorming en reactiemogelijkheden KRW Maas-maatregel Heijense Leijgraaf*

A Mogelijkheid mee te denken en/of aan te geven hoe u betrokken of geïnformeerd wilt worden.

B Mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de plannen (Ontwerp-Projectbesluit) dan wel in beroep te gaan (definitief Projectbesluit).

Andere procedures

Naast de route om te komen tot een definitief Projectbesluit Omgevingswet, loopt het proces van grondverwerving om de benodigde percelen voor de maatregel beschikbaar te krijgen. Ook zijn er mogelijk nog andere vergunningen en/of ontheffingen vereist. De betreffende bevoegde gezagen leggen hun ontwerpbesluiten daarvan eveneens ter inzage met de wettelijke mogelijkheid tot reageren.

*Deze planning is onder voorbehoud; aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Kijk voor meer informatie op de riviertakpagina Maas op www.samenwerkenaanriviernatuur.nl.

4 Het ontwerp op hoofdlijnen

De Heijense Leijgraaf is ooit door mensen gegraven om kwelwater uit de Maasduinen af te voeren naar de Maas. Zo werd het omliggende land geschikt gemaakt voor landbouw. Ook nu wordt het gebied nog vooral agrarisch gebruikt. Tegenwoordig voert de Leijgraaf bovendien regenwater af uit het dorp Afferden.

Wat gaat er gebeuren en wat levert het op?

Met enkele kleinschalige aanpassingen krijgt de Heijense Leijgraaf een natuurvriendelijkere inrichting. Verder komen er langs de Leijgraaf vier nieuwe poelen, twee kwelgeulen en vier hectare kwelmoeras. Zo zorgen we voor meer leefgebied voor waterplanten en -dieren.

De werkzaamheden vinden plaats tussen Afferden en de plek waar de Leijgraaf uitmondt in de Oude Maasarm bij Heijen. De beek bevat het hele jaar door water – ook in de zomer valt hij niet droog. Opvallend zijn de velden sterrenkroos in de waterloop, een plant die wijst op de aanwezigheid van kwelwater. Dat past bij dit gebied: het ligt onderaan de terrasrand van de Maasduinen, waar grondwater vanaf de hoger gelegen gronden richting de Maas stroomt en in de lager gelegen delen omhoogkomt (kwel genoemd).

Rond de monding van de Leijgraaf staan bosjes. Die zijn belangrijk voor vissen en kleine waterdiertjes, en blijven daarom grotendeels behouden. Ook de cultuurhistorisch

waardevolle drempel – het ‘toogje’ – blijft liggen. Deze vormt nu nog een hindernis voor vissen zoals riviergrondel en biermpje om vanuit de Maasarm de beek in te kunnen zwemmen. Door de beekbodem op deze plek te verhogen met klei en grind, sluiten we de bodem aan op de drempel. Zo kunnen vissen straks wél de Heijense Leijgraaf bereiken, en blijft het toogje behouden.

Vanaf zo’n 200 meter landinwaarts wordt de oever telkens aan één kant iets verbreed en flauw afgegraven. Dat zorgt voor een geleidelijke overgang van water naar land. Hier kunnen straks meer soorten planten en dieren leven, omdat elke soort eigen eisen stelt aan zijn leefomgeving.

De nieuwe beekoever biedt ruimte voor begroeiing: waterplanten en hier en daar een struik of boom. Dat vergroot de natuurwaarde, terwijl de afvoer van water niet wordt belemmerd. Oevers met begroeiing zijn belangrijk voor kleine waterdiertjes en vissen om voedsel te vinden en zich voort te planten. Denk bijvoorbeeld aan soorten als de grote modderkruiper, zoetwatermosselen en kokerjuffers.

Hoger groen langs de oever zorgt ook voor schaduw in warme periodes. De watertemperatuur loopt dan niet te veel op, wat gunstig is voor het leven in de beek. Bladeren die in het water vallen, vormen bovendien voedsel voor

Inrichtingsschets - Heijense Leijgraaf

Ecologisch verbeteren beekmonding en aanleggen kwelgeulen, kwelmoeras en poelen tussen rivierkilometer 145.8 - 151.4

allerlei organismen én zijn geschikt als afzetplek voor vissen die hun eitjes willen leggen. Zo ontstaat er een beter functionerend ecosysteem.

Op een paar plekken brengen we onder water dood hout aan, bijvoorbeeld boomstammetjes. Dit zogeheten rivierhout werkt als een soort koraal: het trekt veel leven aan en biedt schuilplaatsen voor vis.

Beheer en onderhoud

Na de herinrichting beheert het Waterschap Limburg de Leijgraaf voortaan vanaf één kant via een breedspoor onderhoudspad. Dat vervangt het huidige smalle pad aan beide zijden. Om dit pad goed in te passen binnen de beschikbare ruimte, wordt de beek ter hoogte van Hengeland op een paar plekken iets verlegd. Waar de beek verspringt, brengen we een nieuwe duiker aan, zodat het pad kan doorlopen.

Kwelgeulen

Kwelwater hoort van oudsher thuis langs de Maas tussen Neer en Mook – ook wel de Terrassenmaas genoemd. Het zuivere, stilstaande en mineraalrijke water trekt bijzondere planten en dieren aan, zoals dotterbloem en veldrus. Soms zit er ook vis in een kwelgeul. Veel van deze natuur is in de loop der tijd verdwenen. Daarom brengt Rijkswaterstaat dit type leefgebied terug op plekken waar dat kansrijk is, zoals hier langs de Heijense Leijgraaf.

Lange kwelgeul bij Diekendaal

Aan de westkant van de Afferdseveldweg, ter hoogte van Diekendaal, komt een langgerekte kwelgeul van 480 meter. Die bestaat uit een zuidelijk en een noordelijk deel, elk 15 tot 25 meter breed. De geul komt in een bestaande laagte te liggen waar vroeger ook al water stond. De waterdiepte varieert van 0,5 tot 0,8 meter. Ook hier brengen we dood hout aan, voor een gevarieerde bodem en een rijkere voedselketen.

Tussen de twee delen komt een duiker met een drempel. Die zorgt ervoor dat bij natte perioden overtollig regenwater uit de zuidgeul naar de noordgeul stroomt. Van daaruit stroomt het water via een tweede duiker naar de Leijgraaf. In droge perioden houdt de drempel het kwelwater juist zo lang mogelijk vast in de geul. Dat helpt tegen verdroging.

Omgekeerd stroomt er geen water uit de Leijgraaf naar de geul. De beek wordt hier namelijk een stukje naar het westen verlegd, zodat hij om de nieuwe geul heen loopt.

Zo vermengt het kwelwater zich niet met het beekwater, dat op zich niet slecht van kwaliteit is, maar wel een andere samenstelling heeft. De functie en afvoercapaciteit van de Heijense Leijgraaf veranderen hierbij niet.

Bestaande heggen en houtsingels blijven zoveel mogelijk behouden. Voor de verlegging van de beek moeten een paar meter heg en een enkele boom wijken. In overleg met de gemeenten Bergen en Gennep compenseert Rijkswaterstaat dit op een passende manier.

Tweede kwelgeul

Verder naar het zuiden komt nog een tweede, kleinere kwelgeul. Die komt in een bocht van de Leijgraaf te liggen en heeft een rondere vorm.

Kwelmoeras

Helemaal in het zuiden van het projectgebied – ten noordwesten van Afferden – is een kwelmoeras van 4 hectare gepland. Dit bestaat uit twee delen die direct tegen de Leijgraaf aan liggen en daarop afwateren.

Dit moeras is vooral bedoeld voor planten die alleen gedijen in schoon en mineraalrijk kwelwater, zoals zeldzame zeggesoorten. Zij krijgen hier volop kansen. Er ontstaan namelijk veel gradiënten. Dat zijn overgangen van nat naar droog, hoog naar laag en diep naar ondiep. Dat vergroot de kans op een rijke verscheidenheid aan soorten.

Aan de westkant wordt het maaiveld verlaagd, zodat daar vochtig hooiland en kruidenrijk grasland kan ontstaan, met de bijbehorende fauna. Ook hier schuift de Leijgraaf 2 tot 3 meter op om ruimte te maken voor een breedspoor onderhoudspad. Dat pad vormt straks de westelijke begrenzing van het moeras.

Poelen

Tot slot komen er langs de Heijense Leijgraaf vier nieuwe poelen om de natuur nog verder te versterken. Ze zijn geïnspireerd op bestaande poelen in de omgeving, die al goed functioneren.

Elke poel krijgt een eigen vorm, voor zoveel mogelijk variatie in het leefgebied. Ze zijn vooral bedoeld voor waterplanten en amfibieën, zoals de kamsalamander. Die houden van ondiep, snel opwarmend water dat af en toe droogvalt. Dat is gunstig voor de ontwikkeling van de larfjes. Eromheen plaatsen we een raster, zodat grazend vee de poelen niet kan vertrappen en er geen mest in terecht komt.

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

www.rijkswaterstaat.nl
0800 - 8002

november 2025 | PPO0925ZB278